

Peter O'Shaughnessy: „Viitorul teatrului – primejduit ? Hotărît, nu !”

Există o speță de oameni care în toate împrejurările — și, de bună seamă, cu atât mai virtuos, cînd împrejurările o justifică măcar în parte — caută prilejul fie să se tinguie de ceea ce este, fie să prevestească viitoare nenorociri. Bineînțeles, fără să desfacă brațele, pentru a remedia sau a preintîmpina răul. Nici lumea teatrului nu a fost totdeauna scutită de asemenea specimene; nu o dată ne-a fost dat să auzim comentarii de felul celor ce urmează: „Dificultățile materiale sînt de netrecut”, „Teatrul e în criză !”, „Teatrul și-a trăit veacul; televiziunea îi ia locul !”

Cu atât mai îmbucurător este să dai peste oameni de teatru care nu consideră că scepticismul sau dezabuzarea sînt ținuta de rigoare și își păstrează luciditatea și măsura în cumpănirea lucrurilor, ca șe energia și optimismul. Este cazul lui Peter O'Shaughnessy, regizor, actor, cronicar dramatic și el însuși dramaturg (incepător) din Melbourne.

— În Australia — ne-a spus domnia-sa, printre altele — teatrul nu are o tradiție autentic națională; pînă acum, poporul nu l-a simțit că este „al lui”. Lucrurile stau cu totul altfel în muzică, de pildă, și chiar în pictură, unde, cu toate că nu putem vorbi despre o școală australiană propriu-zisă, prezența unei amprente naționale e de netăgăduit. Dar teatrul e o artă complexă, de sinteză; aici, procesul de maturizare se desfășoară mai lent.

În ultimii ani s-a făcut, fără îndoială, cite ceva și de către autorități; au luat ființă o seamă de organe oficiale și oficioase. E limpede că pe oamenii noștri începe să-i supere faptul că sectorul teatral este încă în aproape exclusivă stăpînire a companiilor de manageri, care incurajează spectacolele comerciale, rentabile, în dauna artei. Cotitura în atitudinea opiniei publice față de teatru s-a produs recent — nu sînt decît 7—8 ani de atunci — și, în parte, a fost urmarea turneului de aproape zece luni întreprins în țara noastră de compania Old Vic din Londra, în frunte cu Laurence Olivier. Trupa engleză a dat mai ales spectacole

shakespeareiene și mi-aș permite să afirm că vizita ei a fost un moment hotărâtor în evoluția teatrului australian.

— *Intr-atît a fost de pozitivă influența ei ?*

— Mai precis : intr-atît a fost de stimulative. Aș vrea să fiu bine înțeles. Nici prin gînd nu-mi trece să contest marile merite ale ansamblului Old Vic. Dar, în speță, în prețuirea ce o dau turneului cîntărește mai curînd alt considerent : trupa londoneză a dovedit că se poate face succes de casă și cu un repertoriu de calitate — și asta nu la citeva spectacole excepționale, ci de-a lungul unei stagiuni întregi. Quod erat demonstrandum...

Dar influența marcată a școlii teatrale engleze, eu, unul, o consider primejdioasă pentru evoluția teatrului australian ; ea ar putea să-i anihileze în fașă personalitatea și să-l îndrumeze pe un făgaș, care dacă este acela al perfecțiunii, al strălucirii tehnicii scenice, nu este totdeauna și în egală măsură și făgașul profunzimii creatoare. Și pentru că Old Vic este o autoritate în materie de interpretare a lui Shakespeare, mă voi referi la operele acestuia.

Mă grăbesc să spun că, în privința montării, nu am nimic de reproșat englezilor : decor, lumini, costume — totul e simplu, clar, armonios. Rezervele mele țintesc concepția care prezidează la realizarea spectacolelor. Totul e minuțios șlefuit, pină în cele mai neînsemnate amănunte, dar e o desăvîrșire mecanică, tehnică (am mai spus-o) care înăbușă vina elisabetană de poezie grațioasă și de robustețe, de vitalitate năvalnică. Se pierde ceva, ba chiar mult, din căldura operei. Și se creează tipare în care „se toarnă” personajele shakespeariene. Poate și din pricina timpului prea scurt rezervat pregătirii spectacolelor : 2—3, cel mult 5 săptămîni de repetiții pentru o piesă de Shakespeare ! E de la sine înțeles că actorii caută, în aceste condiții, un procedeu simplificator de conturare a personajelor. N-au încotro.

E drept, constatările de mai sus nu se aplică absolut în toate cazurile. Dar nu totdeauna excepțiile de la regulă sint fericite. Astfel, eu am văzut *Negușătorul din Veneția* și *Femeia îndărătnică*, amîndouă concepute pe linia unui decadentism vădit. Nimic net, polisat, mecanic — e adevărat ; dar, în schimb, totul era învăluit într-o atmosferă nostalgică, era văzut estompat, ca printr-un vîl. Suflul Renașterii lipsea și aici cu desăvîrșire.

— *Problema pare să vă pasioneze în sine, dincolo de consecințele ei pentru teatrul din țara dv. ?*

— Firește, mi se pare a fi o problemă axială. Depășește cadrul strict al teatrului, fiind o problemă de cultură și, mai că aș spune, împingînd lucrurile pină la limita lor superioară extremă : de practică a filozofiei culturii.

— *Fiînd vorba de repertoriul shakespearian, v-am ruga să ne spuneți dacă în Australia este uzitat sistemul adaptărilor după operele clasice ale dramaturgiei, așa cum se face în S.U.A. de pildă, sau chiar în Franța.*

— Din nenorocire, sint unii care recurg la acest procedeu. În ce mă privește, mă declar adversarul hotărît nu numai al acestor „adaptări”, dar și al oricăror „operări” pe textele clasice. Școala teatrală italiană din secolul trecut avea obiceiul să foarfece textele originale, fără nici o măsură. Dar ce spun — „fără măsură” ! Parcă poate exista un simț sigur al măsurii acolo unde ai de-a face cu împletitura complexă, subtilă de fibre sensibile care alcătuiește opera literară ? ! Nepriceputul de ține tai și, fără să-ți dai seama, rezezi poate o fibră care ție ți s-a părut lipsită de vlagă, dar pe care autorul a ținut-o anume la fund, pentru ca să o lase să prindă puteri. Prin intervenția ta, ai șubrezit logica lăuntrică, profundă a anuia din eroi. Nu, nu — a scurta nu e totuna cu a concentra — și jocul e primejdios.

T. S.